

TÜRKÇE'DE KULLANILAN ARAPÇA ÇOĞUL KALIPLARI

*Hamza ERMİŞ**

Arabic Plural Forms of Words Used in Turkish

It is known that the Turkish language has added a great deal of words from foreign languages to its vocabulary. The first of them is the Arabic language. A lot of Arabic words in different forms are used in Turkish. In this study, Arabic plural words used in Turkish are dealt with.

Keywords: Arabic, Turkish, plural, plural words, language.

Anahtar kelimeler: Arapça, Türkçe, çoğul, çoğul kelimeler, dil.

I. GİRİŞ

Bilindiği gibi Türkçe'miz, dünya üzerinde konuşulan en eski diller arasında yerini almaktadır. Türkçe, tıpkı Türk milleti gibi, tarihin son dokuz asrında, dünyanın üç kıtası üzerinde lisanî bir imparatorluk kurmuş ve bir imparatorluk dili halinde işlenmiştir. Bu bakımdan dilimiz hüküm sürdüğü toprakların neresinde güzel bir ses bulmuşsa, onu, kendi bünyesine almakta büyük kabiliyet göstermiştir. Zaten Türkçe, daha Asya topraklarında iken, Çin, Kore, Hind, İran, Moğol, İslav ve Yunan dilleriyle kelime alışverişi yapmıştı.¹ Bu durum da gösterir ki, Türkçe'nin doğuşunda, karakterinde, an'anesinde ve dehasında başka dillerden derlenmiş kelimeleri millileştirme hayatıyeti ve kudreti vardır.²

İslâm medeniyeti asırlarında Türkler, dünyanın üç kıtasına hâkim millet olarak bayrakları altında tuttıkları ülkelerden vergi alır, mahsul toplar gibi,

* Arş. Gör. Dr., Sakarya Ü. İlahiyat F. Arap Dili ve Belâgatı Anabilim Dalı, hermis@sakarya.edu.tr

¹ Nihad Sami Banarlı, *Türkçe'nin Sırları*, Kubbealtı Neşriyatı, ys. ts., s. 15.

² Banarlı, a.g.e., s. 26.

kelime de toplamışlardır. Böylece bütün o ülkelere yalnız kılıç kuvvetiyle girmekle kalmamış kültür etkileşiminde de bulunmuşlardır. Bu yerlerden derlenen ve asırlarca Türk zevkiyle işlenip Türkçeleştirilen kelimeler, bizim zafer ve şeref asırlarımızın canlı miraslarıdır. Bu kelimeler, atalarımız tarafından fethedilmiş, vatan yapılmış topraklar gibidir. Ayrıca bu durum dilimizin millî oluşuna da bir halel getirmemektedir. Çünkü, dillerin kelimeleri değil, sesleri millîdir; her dilin kendi iç ve dış musikisi millîdir. Hiçbir medeniyet dilinin bütün kelimeleri millî olamaz, fakat sesi mutlaka millî olur. Bir de, kelimelerin yanyana gelmesinden doğan söz istifi, bu yanyana gelişlerin meydana getirdiği ifade âbidesi olan mimarisi millîdir. Kısaca cümle yapısı millîdir.³

Tarihi içinde, hüküm sürdüğü topraklarda bulduğu güzel sesleri kendi bünyesine almakta büyük kabiliyet göstermiş olan dilimizde, başka dillerden girmiş, fakat bu dili konuşan insanların kendi zevk ve söyleyişine göre Türkiye Türkçe'sinin kendi güzel sesine bürünmüş binlerce kelime mevcuttur. Türkçe sözlük (2005)'teki sözlerin kökenlerine ait sayısal döküme göre Türkçe'mizde kelimesi bulunan diller şunlardır: Arapça: 6463, Fransızca: 4974, Farsça: 1374, İtalyanca: 632, İngilizce: 538, Yunanca: 399, Lâtince: 147, Almanca: 85, Rusça: 40, İspanyolca: 36, Slavca: 24, Ermenice: 23, Macarca: 19, Rumca: 14, Moğolca: 13, İbranice: 9, Bulgarca: 8, Japonca: 7, Portekizce: 4, Fince: 2, Norveççe: 2; Arnavutça, Korece, Soğdca dillerinden 1'er olmak üzere toplam: 14.816 kelimedir⁴.

Görüldüğü gibi Türkçe, pek çok dilden aldığı kelimeyi Türkçeleştirerek söz varlığı içine katmayı başarmış bir dildir. Bu diller arasında en büyük pay sahibinin Arapça olduğu görülmektedir. Türkçe'deki Arapça kaynaklı kelimelerin tespiti ve morfolojik yapılarıyla ilgili araştırma ve incelemelerle ortaya konulacak çalışmalar, Türkçe konuşan insanların kendi anadillerine dair bilinç seviyesini yükselteceği gibi Arapça öğrenme hususunda onlara, diğer dillere kıyasla daha kolay öğrenme imkânı da sunacaktır. Çünkü öğrenmek istediği dile ait pek çok dil malzemesini kendi dil hazinesinde bulacaktır. Biz bu çalışmamızda söz varlığımız içinde önemli bir yekûn teşkil eden Arapça kaynaklı kelimeler içindeki çoğul kalıplarını; kök, kalıp, orijinal ve transkrip-

³ Banarlı, a.g.e., s. 26.

⁴ Bu bilgiler TDK internet sayfasından alınarak sıralanmıştır:

<http://www.tdk.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF1A46C5FBFA979D0C> 30.03.2007.

siyonlu yazılarıyla birlikte tanıtılmaya çalışacağız. Çalışmamızda ekseriyetle Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğü⁵, İnternet ortamından⁶ da istifade edilerek kullanılmıştır. Bunun dışında gerek duyulduğunda diğer sözlüklere de müracaat edilmiştir.⁷ Arapça köklerin tespitinde “*el-Mu‘cem’l-‘Esâsi*” esas alınmıştır⁸. Ancak, burada belirtmenin yeterli olacağı düşüncesiyle her kelime bu kaynaklara işaret edilmemiştir.

II. KELİMELERİN TÜRKÇE’DE KULLANIMI

Arapça’dan Türkçeleşmiş çoğul kalıplarının dilimiz içinde geniş bir kullanım sahası kazandığı görülmektedir. Bu çalışmamızın amacı, bu kelimelerin dilimizde kazandığı anlamlar üzerinde uzun uzadıya durmak olmamakla birlikte birkaç hususa kısaca temas etmenin yararlı olacağını düşünüyoruz.

Bilindiği üzere, Türkçe’de kelimeleri çoğul yapmanın belirli bir kuralı vardır; Kelime sonlarına, içindeki sesli harflere uygun gelecek şekilde “-lar” ve “-ler” eki getirilerek çoğul yapmak mümkündür. Bu kural Türkçe’ye başka dillerden girerek Türkçeleşmiş kelimelerde de uygulanmaktadır. Ancak Arapça’dan Türkçeleşmiş çoğul kalıplarına baktığımızda bu kelimelerin dilimize girişinin çoğul yapma ihtiyacından kaynaklanmadığı görülmektedir. Zira her biri Türkçe söz varlığı içinde kendine has yeni bir kullanım sahası kazanmıştır. Hatta çoğul kalıbında olmasına rağmen Türkçe’de tekil anlamda kullanılan kelimeler bulunduğunu görmekteyiz. Türk Dil Kurumu’nun Türkçe sözlüğünde tespit ettiğimiz “*Türkçe’de tekil anlamda kullanılan*” açıklamasıyla birlikte verilen 44 kelime aşağıda gösterilmiştir:

5 Parlatur, İsmail ve diğerleri, *Türkçe Sözlük*, (I-II), TDK, 9. Baskı, Ankara 1998.

6 <http://www.tdk.org.tr/tdksozluk/sozara.htm>

7 Komisyon, *Örnekleriyle Türkçe Sözlük* (I-IV), MEB Yay., Ankara 1995; Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, 11. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 1996; Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, 6. Baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul 1996; Ali Rıza Alp ve Sabahat Alp, *Büyük Osmanlı Lügati*, (I-II), İstanbul 1958; Mustafa Nihat Özön, *Osmanlıca – Türkçe Sözlük*, Tan Matbaası, İstanbul 1959; Ferit Develioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1970.

8 Komisyon, *el-Mu‘cem’l-‘Arabîyyu’l-‘Esâsi*, Tunus 1988; Gerek duyulduğunda şu Arapça sözlüklere de müracaat edilmiştir: er-Râzî, Muhammed b. Ebî Bekir b. Abdilkâdir, *Mubtârü’s-sübâh* (tah. Hamza Fethullah), Beyrut 1408/1988; Komisyon, *el-Mu‘cem’l-‘Vasûl*, Çağrı yay., İstanbul 1989; Bilgisayar ortamında: Fîrûzâbâdî, *el-Kâmûsü’l-Mubtûl*, İbn Manzûr, *Lisânu’l-‘Arab*.

abdâl	emlâk	fukara	talebe
acayıp	enkaz	hademe	talimat
ahbap	erbap	halayık	tazminat
aidat	erzak	hâsılat	tebligat
akran	esnaf	hukuk	tenzilât
amele	eşkıya	merasim	teravih
arazi	eşya	mesai	teşkilât
cevahir	evlât	mevduat	tezahürat
ecza	evliya	neşriyat	tuhaf
efkâr	evrak	nüfus	tüccar
elbise	fiyat	rumuz	ukalâ

Bu kelimerden bir kısmının Arapça'daki aslî manasından farklı bir anlamda Türkçe'de kullanıldığını görmekteyiz: Meselâ, fikir” kelimesini, “fikirler” şeklinde çoğul yapabiliriz. Ancak “efkâr basmak” ve “efkâr dağıtmak” söz kalıplarımızda bulunan “efkâr” kelimesinin Arapça'dan alınmış çoğul kalıbı olduğunu görmekteyiz. Bu duruma göre “efkâr basmak, efkâr dağıtmak” fiüllerinde “efkâr” yerine “fikirler” getirerek “fikirler basmak, fikirler dağıtmak” demek, anlam açısından bizi gayeye ulaştırmamaktadır. Çünkü Türkçe'de “efkâr basmak”, “tasalanmak, kaygılanmak”; “efkâr dağıtmak”, “sıkıntıyı gidermek, üzüntüden uzaklaşmak” anlamlarında kullanılmaktadır. Bu anlamıyla “efkâr” Arapça'daki “قلق و هموم” kelimelerine karşılık kullanılmış ve Türkçe'de anlam kaymasına uğramıştır⁹.

Buna benzer bir örnek de “velet” ve “evlât” kelimelerinde görülmektedir. Bu kelimeler Kur'an-ı Kerim'de 33 yerde tekil olarak “veled : ولد” ve 23 yerde çoğul kalıbında “evlâd : اولاد” şeklinde pek çok ayette geçmektedir¹⁰. Bunların Türkçe'ye nasıl aktarıldığını birkaç ayet üzerinde görelim:

⁹ Emrullah İşler, *Türkçede Anlam Kaymasına Uğrayan Arapça Kelime ve Kelime Grupları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1997, s. 36.

¹⁰ Muhammed Fuâd 'Abdu'l-Bâkî, *el-Mu'cemu'l-mufehres li elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Çağrı Yay., İstanbul 1990, s. 763-764.

“Mısır’da Yusuf’u satın alan vezir, hanımına: “Ona güzel bak!” dedi, “Belki bize faydası dokunur, yahut onu evlat ediniriz!”¹¹. Ayetin mealinde siyah vurgu ile belirttiğimiz ifadenin Arapça karşılığı “تَتَّخِذُهُ وَلَدًا” dir. Görülmektedir ki, ayette tekil hâliyle yer alan “veled” kelimesi Türkçe’ye Arapça’daki çoğul kalıbıyla çevirilmiştir¹². Çünkü “velet” kelimesi de Türkçe’de kullanılan bir kelime olmasına rağmen; “Babası belli olmayan, hin oğlu hin, fitnekar, afacan” anlamlarıyla Arapça’da “ابن زنا، عفریط، ماکر” sözlerine karşılık gelebilecek anlam kaymasına uğramıştır¹³. Buna mukabil çoğulu olan “evlât” kelimesi, özellikle “evlât edinmek” söz kalıbı içinde buraya uygun düşmüştür.

“والوالداتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ” “Anneler, çocuklarını iki tam yıl emzirirler.”¹⁴. ayetinde kelimenin çoğul kalıbıyla kullanıldığı görülmektedir. Ömer Nasuhi Bilmen “evlâd” kelimesini “çocuklar” ile ifade ederken Elmalı’lı Hamdi Yazır, Arapça çoğul kalıbında olmasına rağmen tekil anlam ifade ettiği için Türkçe çoğul eki ekleyerek “evlâtlar” diyerek Türkçe’ye çevirmiştir¹⁵.

Tekil anlama dönüşmesi yanında “evlât” kelimesinin Türkçe’de sevgi ve şefkat ifade eden bir anlam yansıttığını da müşahede etmekteyiz. Bu durum, Kur’an-ı Kerim’de anlatılan bazı peygamberlerin oğullarıyla aralarında geçen diyalogların meallerinde, “يا بُنَيَّ” hitabının “evlâdım” diye tercüme edilmesinde açıkça görülmektedir: “Gemi onları dağlar gibi dalgalar arasından geçirirken, Nuh biraz ötede olan oğluna: “Evladım, gel sen de bizimle gemiye bin de kâfirlerle beraber kalma!” diye seslendi.”¹⁶

¹¹ Yusuf 12/21.

¹² Bkz. Ömer Rıza Doğrul, *Kur’an-ı Kerim’in Tercüme ve Tefsir-i Şerifi Tanrı Buyruğu*, İstanbul 1947, I, 381; Elmalı’lı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, Eser Neşriyat, İstanbul 1979, IV, 2853; Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur’anı Kerim’in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, Bilmen Yay., İstanbul 1985, III, 1547; Sadreddin Gümüş, *Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâlî*, MÜ İlahiyat Fak. Vakfı Yay., İstanbul 1990, s. 236; Süleyman Ateş, *Kur’an-ı Kerim ve Yüce Meâlî*, Kılıç Kitabevi, Ankara ts., s. 236; Yaşar Nuri Öztürk, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meâlî*, Yeni Boyut, İstanbul 1994, s. 238; Suat Yıldırım, *Kur’an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâlî*, İstanbul 1998, s. 236; Hey’et, *Kur’an-ı Kerim ve Muhtasar Meâlî*, Hayrât Neşriyat, İstanbul 2001, s. 236; Ömer Dumlu ve Hüseyin Elmalı, *Ayet Ayet Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, İzmir 2003, s. 237.

¹³ İşler, a.g.e., s. 139.

¹⁴ Bakara 2/233.

¹⁵ Bkz. Elmalı’lı, a.g.e., II, 796; Krş. Bilmen, a.g.e., I, 240.

¹⁶ Hüd 11/42; meal için bkz. Yıldırım, a.g.e., s. 225; başka örnekler için bkz. Yusuf 12/5, s. 235; Lokman 31/13, 16, 17, s. 411; Sâffât 37/102, s. 448.

Yukarıdaki örneklerle ilgili sınırlı açıklamalardan da anlaşılmaktadır ki, Türkçeleşen Arapça çoğul kalıplar dilimizde özel anlamlar kazanmıştır. Bu konunun müstakil bir çalışma olarak ele alınmasının isabetli olacağını belirterek açıklamamızı noktalamak istiyoruz.

Türkçeleşmiş Arapça çoğul kalıpları, Arapça'daki kalıplarına göre tasnif etmeye geçmeden önce bir bütün olarak görebilmek için, Türkçe'deki imlâlaıyla alfabetik bir liste hâlinde sunmanın yararlı olacağını düşünüyoruz:

abdal	akraba	aza	eksibe
acayıp	akran	baharat	elbise
aceze	aksam	bakaya	elvan
adap	akvam	bedayi	elyaf
afak	amal	beyanat	emlâk
afat	amele	cemadat	emraz
ağraz	ameliyat	cevahir	emsal
ağyar	anasır	diyar	emtia
ahali	aptal	düvel	emval
ahbap	araz	düyün	enam
ahcar	arazi	ebat	enbiya
ahkâm	asar	ecdat	enkaz
ahlâf	ases	ecza	ensar
ahlâk	ashap	edebiyat	enva
ahlât	aşar	edevat	erbap
ahşa	aşerat	edvar	erkân
ahşap	avam	efkâr	ervah
ahval	avarız	eflâk	erzak
aidat	avene	efrat	esami
akait	âyan	ehram	esatir
akliyat	ayniyat	ekâbir	esbap

esham	fikriyat	hikemiyât	kavait
eslâf	fiyat	hissiyat	kavmiyat
esma	fukaha	hububat	kefere
esna	fukara	hukuk	kerrat
eşnaf	fûru	hulefa	ketebe
esrar	garaip	hurufat	kısas (II)
esvap	gazeliyat	hutut	kıtaat
eşhas	guraba	ırkiyat	kıbar
eşkâl	hademe	ıslahat	kudema
eşkiya	hâdisat	ıyal	kuyudat
eşraf	hafriyat	icraat	küffar
eşya	halayık	ıçtimaiyat	külliyat
etfal	harekât	ifrazat	küsür
etibba	hasenat	ifşaat	küsurat
etraf	hâsılat	ihracat	kütüphane
evham	haşviyat	ihvan	levazım
evkaf	hatırat	iktisadiyat	levazımat
evlât	havadis	ilâhiyat	lisaniyat
evliya	havaiyat	imalât	maarif
evrak	havas	inşaat	maddiyat
evrat	havâs	intihabat	mahkûkât
evsaf	hayalât	irsalât	mahlûkat
evveliyat	hayrat	istihbarat	mahrukat
eytam	hayvanat	ithalât	mahsulât
eyyam	hazırın	izahat	malûmat
fiiliyat	hikem	kâinat	mamulât

maneviyat	mevta	münakalât	Regaip
maruzat	mevzuat	münasebat	rical
masarif	mezalim	mündericat	riyaziyat
masnuat	mezamir	münşeât	ruhiyat
matbuat	milel	müntehabat	rüesa
meçhulât	muamelât	mürettebat	rüfeka
mefahir	muhaberat	müsakkafat	rüsüm
mefruşat	muhasamat	müsellesat	rüsurnat
melâike	muhasebat	müskirat	safahat
memalik	muhassasat	müstahzarat	sakatat
memurin	muhassenat	müşkülât	salâvat
menafi	muhteviyat	müştemilât	sanayi
menakıp	mukadderat	müzahrefat	sarfiyat
menhiyat	mukaddesat	müzakerat	sekene
mensucat	mukarrerat	nadirat	selâtin
merasim	muvasalât	nakarât	sevkiyat
mesai	mücevherat	nakliyat	seyyiat
mesamat	müdevvenat	nâs	siyasiyat
meskûkât	müellefat	nazariyat	sübyan
meşrubat	müfredat	nebatat	sünen
meşruhat	mühimmat	nekais	şahsiyat
metrukât	mükevvenat	neşriyat	şakayık
mevali	mükeyyifat	nevazil	şathiyat
mevâşî	müktesebat	nukut	şebâp
mevcudat	mülâhazat	nüfus	şemail
mevduat	mülhakat	reaya	şerâit

şevahit	tamirat	tenzilât	uşşak
şüheda	tanzifat	teravih	üdeba
şürekâ	Tanzimat	tertibat	ümera
taallûkat	tatbikat	tesisat	üsera
tabakat	tazimat	teslimat	vakayiname
tadilât	tazminat	teşkilât	varidat
tafsilât	tebaa	teşrifat	verese
tahdidat	tebeddülât	tetkikat	vesaik
tahkikat	tebligat	tevabi	vesait
tahkimat	teçhizat	tevdiat	vukuat
tahribat	tedrisat	tevziat	vükelâ
tahrifat	teessürat	tezahürat	vüzera
tahrikât	teferruat	tezvirat	zayıat
tahrirat	tefrişat	tezyinat	zevahir
tahsilât	tekâlif	tuhaf	zevat
tahsisat	telefat	tulûat	zuhurat
tahvilât	tel'inât	tüccar	zürra
takibat	tembihat	ukalâ	züyuf
taksimat	teminat	ulema	züyut
taksirat	tenkisat	ulûm	
talebe	tensikat	umur	
talimat	tenvirat	usul (I)	

III. ARAPÇA KALIPLARA GÖRE TASNİF

Arapça'da ikiden fazla varlığı gösteren kelimeye cem'i (çoğul) denir ve genel olarak kurallı ve kuralsız olmak üzere iki çeşit çoğul kalıbı bulunmak-

tadır¹⁷. Bu iki ana grup da kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Türkçe’de kullanılan Arapça çoğul kelimelerin yaklaşık yarı yarıya kurallı ve kurlsız kalıplarda yer aldığı görülmektedir. Bunları aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür:

A. Kurallı Çoğullar

Kurallı çoğul kalıpları kendi içinde “Cem’i Müennes Sâlim (Kurallı Dışıl Çoğullar)” ve “Cem’i Müzekker Sâlim (Kurallı Eril Çoğullar)” olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan birincisinin örneği Türkçe’de çok sayıda görülmektedir.

1. Cem’i Müennes Sâlim (Kurallı Dışıl Çoğullar)

Arapça’da çoğulu yapılacak kelimenin sonuna “ات” (ât) eki eklenerek yapılan çoğullardır. Master, isim, sıfat veya özel isimlerden “tâ-i zâide” ile sona eren müfret (tekil) kelimeler; kadın isimleri; sonunda “elif-i te’nîs” bulunan kelimeler; Alfabe harfleri, beşli isimler; üç harften fazla masterlar, ... vb. bu kalıpla çoğul yapılır¹⁸.

Tespitlerimize göre Türkçe’de en çok kullanılan Arapça çoğul kalıbı, “Cem’i Müennes Sâlim” kalıbıdır. Bu çalışmamıza konu ettiğimiz 377 kelimenin 189 tanesi bahsi geçen kalıptadır. Görüldüğü gibi bu sayı toplam sayının yarısına tekabül etmektedir. Türkçe’de bu kalıp öylesine benimsenmiştir ki; “erler, rütbesiz askerler, neferler” anlamına gelen “erat” lafzının, “er” kelimesinden bu kurala göre elde edilmiş olduğu görülmektedir. Arapça’da bu kalıp müennes, yani dışıl kabul edilen varlıklarda kullanılması sebebiyle anlam açısından “er” kelimesiyle taban tabana zıt olmasına rağmen, “erat” kelime kalıbı Türkçe söz varlığı içinde yerini almıştır.¹⁹

Türkçe söz varlığı içinde yer alan Cem’i Müennes Sâlimlerin tamamını gösteren liste; Türkçe’deki imlâsı, Arapça orijinal yazımı, kelime kökü ve

¹⁷ Arapça’da cem’i (çoğul) konusuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Mustafa el-Galâyîni, *Câmi’ü’l-dürûsi’l-‘Arabîyye*, el-Mektebetü’l-‘Asriyye, Beyrut 1996, II, 16-65; Mehmed Zihni Efendi, *el-Miintehab fi ta’lîmi liğati’l-‘Arab*, 1. Baskı, Şirketi Mürettebiye Matbaası, İstanbul 1303, s. 441-478; M. Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1997, s. 522-549.

¹⁸ Mehmed Zihni, a.g.e., s. 450-451; Çörtü, a.g.e., s. 528-530.

¹⁹ “gelir”den “gelirat”, “geliş”ten “gelişat” (bkz. Doğan, a.g.e., s. 405); “gidiş”ten “gidişat”; Farsça “peşin”den “peşinat” kelimeleri de örnek verilebilir.

transkripsiyon alfabesiyle yazılmış açıklama notuyla birlikte aşağıda gösterilmiştir²⁰:

Türkçe imlâsı:	Arapça yazımı:	Kökü:	Transkripsiyonlu yazımı:
afat	آفَات م آفَة	أ و ف	âfât; âfet'in ç. biçimi
aidat	عَائِدَات م عَائِدَة	ع و د	'aidât; 'âide'nin ç. biçimi
akliyat	عَقَلِيَّات م عَقْلِيَّة	ع ق ل	'akliyyât; 'akliyye'nin ç. biçimi
ameliyat	عَمَلِيَّات م عَمَلِيَّة	ع م ل	'ameliyyât; ameliyye'nin ç. biçimi
aşerat	عَشْرَات م عَشْرَة	ع ش ر	'aşerât; 'aşer'in ç. biçimi
ayniyat	عَيْنِيَّات م عَيْنِيَّة	ع ي ن	'ayniyyât; 'aynî'nin ç. biçimi
baharat	بَهَارَات م بَهَارَة	ب ه ر	behârât; behâr'ın ç. biçimi
beyanat	بَيِّنَات م بَيِّنَة	ب ي ن	beyânât; beyân'ın ç. biçimi
cemadat	جَمَادَات م جَمَادَة	ج م د	cemâdât; cemâd'ın ç. biçimi.
edebiyat	أَدَبِيَّات م أَدَبِيَّة	أ د ب	edebiyât; edebiyye'nin ç. biçimi
edevat	أَدْوَات م أَدَاة	أ د و	edevât; edât'ın ç. biçimi
evveliyat	أَوَّلِيَّات م أَوَّلِيَّة	أ و ل	evveliyyât; evleviyye'nin ç. biçimi
fiiliyat	فِعْلِيَّات م فِعْلِيَّة	ف ع ل	fi'liyyât; fi'li'nin ç. biçimi
fikriyat	فِكْرِيَّات م فِكْرِيَّة	ف ك ر	fikriyyât; fikrî'nin ç. biçimi
fiyat	فِيئَات م فَيْء	ف ي أ	fi'ât; fi'nin ç. biçimi
gazeliyat	غَزَلِيَّات م غَزَلِيَّة	غ ز ل	gazeliyyât; gazeli'nin ç. biçimi
hâdisat	حَادِثَات م حَادِثَة	ح د ث	hâdişât; hâdise'nin ç. biçimi
hafriyat	حَفْرِيَّات م حَفْرِيَّة	ح ف ر	hafriyyât; hafriyye'nin ç. biçimi

²⁰ Burada "çoğul" "ç." kısaltmasıyla gösterilmiş ve açıklamalar genellikle kelimenin Türkçe'de kullanılan tekil hâlini hatırlatacak özellikte yapılmaya çalışılmıştır. Örneğin "ma-lûmat" kelimesinde, "ma'lûmât; ma'lûm'un ç. biçimi" şeklinde açıklama yapılmış; Arapça orijinal yazımda ise bu kelimenin müfredi "م" kısaltması ile "معلومة: ma'lûme" olarak gösterilmiştir.

harekât	حَرَكَات م حَرَكَة	ح ر ك	ḥarakât; harake'nin ç. biçimi
hasenat	حَسَنَات م حَسَنَة	ح س ن	ḥasenât, hasene'nin ç. biçimi
hâsîlat	حَاصِلَات م حَاصِلَة	ح ص ل	ḥâsîlât; ḥâsîl'in ç. biçimi
haşviyat	حَشَوِيَّات م حَشَوِيَّة	ح ش و	ḥaşviyyât; ḥaşv'in ç. biçimi
hatırat	حَاطِرَات م حَاطِرَة	خ ط ر	ḥâṭîrât; ḥâṭîra'nın ç. biçimi
havaiyat	هَوَائِيَّات م هَوَائِيَّة	ه و ي	hevâ'ıyyât; hevâ'î'nin ç. biçimi
hayalât	حَيَالَات م حَيَال	خ ي ل	ḥayâlât; ḥayâl'in ç. biçimi
hayrat	حَيْرَات م حَيْرَة	خ ي ر	ḥayrât; ḥayra'nin ç. biçimi
hayvanat	حَيَوَانَات م حَيَوَان	ح ي ي	ḥayvânât; ḥayvân'ın ç. biçimi
hikemiyât	حِكْمِيَّات م حِكْمِيَّة	ح ك م	ḥikemiyyât; ḥikemî'nin ç. biçimi
hissiyat	حِسِّيَّات م حِسِّيَّة	ح س س	hissiyât; hissî'nin ç. biçimi
hububat	حُبُوبَات م حُبُوب	ح ب ب	ḥubûbât; ḥubûb ²¹ 'un ç. biçimi
hurufat	حُرُوفَات م حُرُوف	ح ر ف	ḥurûfât; ḥurûf ²² 'un ç. biçimi
ırkiyat	عَرَقِيَّات م عَرَقِيَّة	ع ر ق	'ırkıyyât; 'ırkî'nin ç. biçimi
ıslahat	إِصْلَاحَات م إِصْلَاح	ص ل ح	işlâḥât; işlâḥ'ın ç. biçimi
icraat	إِحْرَاءَات م إِحْرَاء	ج ر ي	icrâ'ât; icrâ'nın ç. biçimi
içtimaiyat	إِجْتِمَاعِيَّات م إِجْتِمَاعِيَّة	ج م ع	ictimâ'ıyyât; ictimâ'î'nin ç. biçimi
ifrazat	إِفْرَازَات م إِفْرَاز	ف ر ز	ifrâzât; ifrâz'ın ç. biçimi
ifsaat	إِفْشَاءَات م إِفْشَاء	ف ش ي	ifşâ'ât; ifşâ'nın ç. biçimi
ihracat	إِحْرَاجَات م إِحْرَاج	خ ر ج	iḥrâcât; iḥrâc'ın ç. biçimi
iktisadiyat	اِقْتِصَادِيَّات م اِقْتِصَادِيَّة	ق ص د	iktisâdiyyât; iktisâdî'nin ç. biçimi
ilâhiyat	إِلْهِيَّات م إِلْهِيَّة	ا ل ه	ilâhiyyât; ilâhî'nin ç. biçimi
imalât	إِعْمَالَات م إِعْمَال	ع م ل	i' mâlât, i' mâl'in ç. biçimi

21 ḥabbe'nin ç. biçimi.

22 ḥarf'in ç. biçimi.

inşaat	إِنشَاءَات مِ إِنشَاء	ن ش أ	inşâ'ât; inşâ'nın ç. biçimi
intihabat	إِنْتِخَابَات مِ إِنْتِخَاب	ن خ ب	intiḥâbât; intiḥâb'ın ç. biçimi
irsalât	إِرْسَالَات مِ إِرْسَال	ر س ل	irsâlât; irsâl'in ç. biçimi
istihbarat	إِسْتِخْبَارَات مِ إِسْتِخْبَار	خ ب ر	istiḥbârât; istiḥbâr'ın ç. biçimi
ithalât	إِذْخَالَات مِ إِذْخَال	د خ ل	idḥâlât; idḥâl'in ç. biçimi
izahat	إِبْضَاحَات مِ إِبْضَاح	و ض ح	îdâḥât; îdâḥ'ın ç. biçimi
kâinat	كَائِنَات مِ كَائِنَة	ك و ن	kâ'inât; kâ'in'in ç. biçimi
kavmiyat	قَوْمِيَّات مِ قَوْمِيَّة	ق و م	ḳavmiyyât; ḳavmiyye'nin ç. biçimi
kerrat	كِرَّات مِ كِرَّة	ك ر ر	kerrât; kerra'nin ç. biçimi
kataat	قَطَعَات مِ قَطَعَة	ق ط ع	ḳıṭa'ât; ḳıṭ'a'nın ç. biçimi
kuyudat	قُيُودَات مِ قُيُود	ق ي د	ḳuyûdât; ḳuyûd ²³ 'un ç. biçimi
külliyat	كُلِّيَّات مِ كُلِّيَّة	ك ل ي ا ت	külliyât; külliyye'nin ç. biçimi
kûsurat	كُسُورَات مِ كُسُور	ك س ر	kûsûrât; kûsûr ²⁴ 'un ç. biçimi
lâklâkiyat	لَقْلَقِيَّات مِ لَقْلَقِيَّة	ل ق ل ق	laḳlaḳiyyât; laḳlaḳiyye'nin ç. biçimi
levazimat	لَوَازِمَات مِ لَوَازِم	ل ز م	levâzimât; levâzim ²⁵ 'in ç. biçimi
lisaniyat	لِسَانِيَّات مِ لِسَانِيَّة	ل س ن	lisâniyyât; lisâniyye'nin ç. biçimi
maddiyat	مَادِّيَّات مِ مَادِّيَّة	م د د	mâddiyyât; mâddiyyet'in ç. biçimi.
mahkûkât	مَحْكَوْكَات مِ مَحْكَوْكَة	ح ك ك	maḥḳûkât; maḥḳûk'un ç. biçimi
mahlûkat	مَخْلُوقَات مِ مَخْلُوقَة	خ ل ق	maḥlûḳât; maḥlûḳ'un ç. biçimi
mahrukat	مَحْرُوقَات مِ مَحْرُوقَة	ح ر ق	maḥrûḳât; maḥrûḳ'un ç. biçimi
mahsulât	مَحْصُولَات مِ مَحْصُولَة	ح ص ل	maḥşûlât; maḥşûl'un ç. biçimi
malûmat	مَعْلُومَات مِ مَعْلُومَة	ع ل م	ma'lûmât; ma'lûm'un ç. biçimi

23 ḳayd'in ç. biçimi.

24 kesr'in ç. biçimi.

25 lâzime'nin ç. biçimi.

mamulât	مَعْمُولَات م مَعْمُولَة	ع م ل	ma'mûlât; ma'mûl'un ç. biçimi
maneviyat	مَعْنَوِيَّات م مَعْنَوِيَّة	ع ن ي	ma'neviyyât; ma'nevî'nin ç. biçimi
maruzat	مَعْرُوضَات م مَعْرُوضَة	ع ر ض	ma'rûdât; ma'rûd'un ç. biçimi
masnuat	مَصْنُوعَات م مَصْنُوعَة	ص ن ع	maşnû'ât; maşnû'un ç. biçimi
matbuat	مَطْبُوعَات م مَطْبُوعَة	ط ب ع	maṭbû'ât; maṭbû'un ç. biçimi
meçhulât	مَخْجُولَات م مَخْجُولَة	ج ه ل	mechûlât, mechûl'un ç. biçimi
mefruşat	مَفْرُوشَات م مَفْرُوشَة	ف ر ش	mefrûşât; mefrûş'un ç. biçimi
menhiyat	مَنْهِيَّات م مَنْهِيَّة	ن ه ي	menhiyyât; menhiyye'nin ç. biçimi
mensucat	مَنْسُوحَات م مَنْسُوحَة	ن س ج	mensûcât; mensûc'un ç. biçimi
mesamat	مَسَامَات م مَسَامَة	س م م	mesâmmât; mesâmmе'nin ç. biçimi
meskûkât	مَسْكُوكَات م مَسْكُوكَة	س ك ك	meskûkât; meskûke'nin ç. biçimi
meşrubat	مَشْرُوبَات م مَشْرُوبَة	ش ر ب	meşrûbât; meşrûbe'nin ç. biçimi
meşruhat	مَشْرُوحَات م مَشْرُوحَة	ش ر ح	meşrûhât; meşrûh'un ç. biçimi
metrukât	مَتْرُوكَات م مَتْرُوكَة	ت ر ك	metrûkât; metrûke'nin ç. biçimi
mevcudat	مَوْجُودَات م مَوْجُودَة	و ج د	mevcûdât; mevcûd'un ç. biçimi
mevduat	مَوْدُوعَات م مَوْدُوعَة	و د ع	mevdû'ât; mevdû'un ç. biçimi
mevzuat	مَوْضُوعَات م مَوْضُوعَة	و ض ع	mevḍû'ât; mevḍû'un ç. biçimi
muamelât	مُعَامَلَات م مُعَامَلَة	ع م ل	mu'âmelât; mu'âmele'nin ç. biçimi
muhaberat	مُخَابِرَات م مُخَابِرَة	خ ب ر	muḡâberât; muḡâbera'nın ç. biçimi
muhasamat	مُخَاصِمَات م مُخَاصِمَة	خ ص م	muḡâşamât; muḡâşame'nin ç. biçimi
muhasebat	مُحَاسِبَات م مُحَاسِبَة	ح س ب	muḡâsebat; muḡâsebe'nin ç. biçimi
muhasasat	مُخَصِّصَات م مُخَصِّصَة	خ ص ص	muḡaşşasât; muḡaşşas'ın ç. biçimi
muhasenat	مُحَسِّنَات م مُحَسِّنَة	ح س ن	muḡassenât; muḡassen'in ç. biçimi
muhteviyat	مُحْتَوِيَّات م مُحْتَوِيَّة	ح و ي	muḡteveyât; muḡtevâ'nın ç. biçimi

mukadderat	مُقَدَّرَات م مُقَدَّرَةٌ	ق در	muḳadderât; muḳadder'in ç. biçimi
mukaddesat	مُقَدَّسَات م مُقَدَّسَةٌ	ق دس	muḳaddesât; muḳaddes'in ç. biçimi
mukarrerat	مُقَرَّرَات م مُقَرَّرَةٌ	ق رر	muḳarrarât; muḳarrar'in ç. biçimi
muvasalât	مُوَاصَلَات م مُوَاصَلَةٌ	و صل	muvâsalat; muvâsala'nın ç. biçimi
mücevherat	مُجَوِّهَرَات م مُجَوِّهَرٌ	جوهر	mucevherât; mucevher'in ç. biçimi
müdevvenat	مُدَوَّنَات م مُدَوَّنَةٌ	د ون	mudevvanât; mudevven'in ç. biçimi
müellefat	مُوَلَّفَات م مُوَلِّفَةٌ	أل ف	mu'ellefât; mu'ellefe'nin ç. biçimi
müfredat	مُفْرَدَات م مُفْرَدَةٌ	ف رد	mufradât; mufrade'nin ç. biçimi
mühimmat	مُهِّمَّات م مُهِّمَةٌ	م م ه	muhimmât; muhimme'nin ç. biçimi
mükevvenat	مُكَوَّنَات م مُكَوَّنَةٌ	ك ون	mukevvenât; mükevven'in ç. biçimi
mükeyyifat	مُكَيِّفَات م مُكَيِّفَةٌ	ك ي ف	mukeyyifât; mukeyyif'in ç. biçimi
müktesebat	مُكْتَسِبَات م مُكْتَسِبَةٌ	ك س ب	muktesebât; mukteseb'in ç. biçimi
mülâhazat	مُلَاحَظَات م مُلَاحَظَةٌ	ل ح ظ	mulâhazât; mulâhaza'nın ç. biçimi
mülhakat	مُلْحَقَات م مُلْحَقَةٌ	ل ح ق	mulḥakât; mulḥaḳ'ın ç. biçimi
münakalât	مُنَاقَلَات م مُنَاقَلَةٌ	ن ق ل	munâkalât; munâḳale'nin ç. biçimi
münasebat	مُنَاسِبَات م مُنَاسِبَةٌ	ن س ب	munâsebât; munâsebet'in ç. biçimi
mündericat	مُنْدَرِجَات م مُنْدَرِجَةٌ	د ر ج	mundericât; munderic'in ç. biçimi
münşeat	مُنْشَآت م مُنْشَأَةٌ	ن ش أ	munşe'ât; munşe'e'nin ç. biçimi
müntehabat	مُنْتَهَبَات م مُنْتَهَبَةٌ	ن خ ب	muntaḥabât; muntaḥab'in ç. biçimi
mürettebat	مُرْتَبَات م مُرْتَبَةٌ	ر ت ب	murattebât; muratteb'in ç. biçimi
müsakkafat	مُسَكِّفَات م مُسَكِّفَةٌ	س ق ف	musakḳafât; musakḳaf'ın ç. biçimi
müsellesat	مُسَلَّلَات م مُسَلَّلَةٌ	ث ل ث	muşellesât; muşelles'in ç. biçimi
müskirat	مُسْكِرَات م مُسْكِرَةٌ	س ك ر	muskirât; muskir'in ç. biçimi
müstahzarat	مُسْتَحْضِرَات م مُسْتَحْضِرَةٌ	ح ض ر	mustahḳarât; mustahḳar'ın ç. biçimi

			mi
müşkülât	مُشْكَلَات م مُشْكَلَة	ش ك ل	muşkilât; muşkil'in ç. biçimi
müştemilât	مُشْتَمَلَات م مُشْتَمَلَة	ش م ل	müştemelât; müştemel'in ç. biçimi
müzahrefat	مُزَاهِرَفَات م مُزَاهِرَفَة	ز خ ر ف	muzahrafât; muzahraf'in ç. biçimi
müzakerat	مُذَاكِرَات م مُذَاكِرَة	ذ ك ر	muzâkerât; muzâkera'nin ç. biçimi
nadirat	نَادِرَات م نَادِرَة	ن د ر	nâdirât; nâdira'nın ç. biçimi
nakarat	نَاكِرَات م نَاكِرَة	ن ق ر	naqarât; naqra'nın ç. biçimi
nakliyat	نَاكِلِيَّات م نَاكِلِيَّة	ن ق ل	naqliyyât; naqliyye'nin ç. biçimi
nazariyat	نَظَرِيَّات م نَظَرِيَّة	ن ظ ر	nazariyyât; nazariyye'nin ç. biçimi
nebatat	نَبَاتَات م نَبَات	ن ب ت	nebâtât; nebât'in ç. biçimi
neşriyat	نَشْرِيَّات م نَشْرِيَّة	ن ش ر	neşriyyât; neşriyye'nin ç. biçimi
riyaziyat	رِيَاذِيَّات م رِيَاذِيَّة	ر و ض	riyâdiyyât; riyâdiyye'nin ç. biçimi
ruhiyat	رُوحِيَّات م رُوحِيَّة	ر و ح	rûhiyyât; rûhiyye'nin ç. biçimi
rüsumat	رُسُومَات م رُسُوم	ر س م	rusûmât; rusûm ²⁶ 'un ç. biçimi
safahat	صَفَاحَات م صَفْحَة	ص ف ح	şafahât; şafha'nın ç. biçimi
sakatat	سَقَطَات م سَقَط	س ق ط	şaqaţât; şaqaţ'in ç. biçimi
salâvat	صَلَوَات م صَلَاة	ص ل و	şalavât; şalât'in ç. biçimi
sarfiyat	صَرْفِيَّات م صَرْفِيَّة	ص ر ف	şarfiyyât; şarfiyye'nin ç. biçimi
sevkiyat	سَوْكِيَّات م سَوْكِيَّة	س و ق	sevkiyyât; sevkiyye'nin ç. biçimi
seyyat	سَيَّات م سَيَّة	س و أ	seyyi'ât; seyyi'e'nin ç. biçimi
siyasiyat	سِيَاسِيَّات م سِيَاسِيَّة	س و س	siyâsiyyât; siyâsiyye'nin ç. biçimi
şahsiyat	شَخْصِيَّات م شَخْصِيَّة	ش خ ص	şahşiyât; şahşiyye'nin ç. biçimi
şathiyat	شَطْحِيَّات م شَطْحِيَّة	ش ط ح	şatḥiyyât; şatḥiyye'nin ç. biçimi
taallûkat	تَعَلُّقَات م تَعَلُّق	ع ل ق	ta'allukât; ta'alluk'un ç. biçimi

²⁶ rasm'in ç. biçimi.

tabakat	طَبَقَات م طَبَقَة	ط ب ق	tabakât; tabaka'nın ç. biçimi
tadilât	تَعْدِيلَات م تَعْدِيل	ع د ل	ta' dîlât; ta' dîl'in ç. biçimi
tafsilât	تَفْصِيلَات م تَفْصِيل	ف ص ل	tafşîlât; tafşîl'in ç. biçimi
tahdidat	تَحْدِيدَات م تَحْدِيد	ح د د	tahdîdât; tahdîd'in ç. biçimi
tahkikat	تَحْقِيقَات م تَحْقِيق	ح ق ق	taḥkîkât; taḥkîk'in ç. biçimi
tahkimat	تَحْكِيمَات م تَحْكِيم	ح ك م	taḥkîmât; taḥkîm'in ç. biçimi
tahribat	تَهْرِيبَات م تَهْرِيب	ح ر ب	taḥrîbât; taḥrîb'in ç. biçimi
tahrifat	تَهْرِيفَات م تَهْرِيف	ح ر ف	taḥrîfât; taḥrîf'in ç. biçimi
tahrîkât	تَهْرِيكَات م تَهْرِيك	ح ر ك	taḥrîkât; taḥrîk'in ç. biçimi
tahrirat	تَهْرِيرَات م تَهْرِير	ح ر ر	taḥrîrât; taḥrîr'in ç. biçimi
tahsilât	تَحْصِيلَات م تَحْصِيل	ح ص ل	taḥşîlât; taḥşîl'in ç. biçimi
tahsisat	تَحْصِصَات م تَحْصِص	ح ص ص	taḥşîsât; taḥşîş'in ç. biçimi
tahvilât	تَحْوِيلَات م تَحْوِيل	ح و ل	taḥvîlât; taḥvîl'in ç. biçimi
takibat	تَعْقِيبَات م تَعْقِيب	ع ق ب	ta' kîbât; ta' kîb'in ç. biçimi
taksimat	تَقْسِيمَات م تَقْسِيم	ق س م	taḥsîmât; taḥsîm'in ç. biçimi
taksirat	تَقْصِيرَات م تَقْصِير	ق ص ر	taḥşîrât; taḥşîr'in ç. biçimi
talimat	تَعْلِيمَات م تَعْلِيم	ع ل م	ta' lîmât; ta' lîm'in ç. biçimi
tamirat	تَعْمِيرَات م تَعْمِير	ع م ر	ta' mîrât; ta' mîr'in ç. biçimi
tanzifat	تَنْظِيفَات م تَنْظِيف	ن ظ ف	tanzîfât; tanzîf'in ç. biçimi
Tanzimat	تَنْظِيمَات م تَنْظِيم	ن ظ م	tanzîmât; tanzîm'in ç. biçimi
tatbikat	تَطْبِيقَات م تَطْبِيق	ط ب ق	taṭbîkât; taṭbîk'in ç. biçimi
tazimat	تَعْظِيمَات م تَعْظِيم	ع ظ م	ta' zîmât; ta' zîm'in ç. biçimi
tazminat	تَضْمِينَات م تَضْمِين	ض م ن	taḍmînât; taḍmîn'in ç. biçimi
tebeddülât	تَبَدُّلَات م تَبَدُّل	ب د ل	tebeddûlât; tebeddûl'ün ç. biçimi
tebligat	تَبْلِغَات م تَبْلِغ	ب ل غ	tebliġât; tebliġ'in ç. biçimi

teçhizat	تَجهيزات م تَجهيز	ج ه ز	techîzât; techîz'in ç. biçimi
tedrisat	تَدْرِيسَات م تَدْرِيس	د ر س	tedrîsât; tedrîs'in ç. biçimi
teessürat	تَأْتِرَات م تَأْتِر	ا ث ر	te'essûrât; te'essûr'un ç. biçimi
teferruat	تَفَرُّعَات م تَفَرُّع	ف ر ع	teferru'ât; teferru'un ç. biçimi
tefrişat	تَفْرِيشَات م تَفْرِيش	ف ر ش	tefrişât; tefriş'in ç. biçimi
telefat	تَلْفَات م تَلْف	ت ل ف	telefât; telef'in ç. biçimi
tel'inât	تَلْعِنَات م تَلْعِن	ل ع ن	tel'inât; tel'in'in ç. biçimi
tembihat	تَنْبِيهَات م تَنْبِيه	ن ب ه	tenbîhât; tenbîh'in ç. biçimi
teminat	تَأْمِنَات م تَأْمِن	ا م ن	te'mînât; te'mîn'in ç. biçimi
tenkîsat	تَنْقِصَات م تَنْقِص	ن ق ص	tenkîşât; tenkîş'in ç. biçimi
tensikat	تَنْسِيقَات م تَنْسِيق	ن س ق	tensikât; tensik'in ç. biçimi
tenvirat	تَنْوِيرَات م تَنْوِير	ن و ر	tenvîrât; tenvîr'in ç. biçimi
tenzilât	تَنْزِيلَات م تَنْزِيل	ن ز ل	tenzilât; tenzil'in ç. biçimi
tertibat	تَرْتِيبَات م تَرْتِيب	ر ت ب	tertibât; tertîb'in ç. biçimi
tesisat	تَأْسِيسَات م تَأْسِيس	ا س س	te'sîsât; te'sîs'in ç. biçimi
teslimat	تَسْلِيمَات م تَسْلِيم	س ل م	teslîmât; teslîm'in ç. biçimi
teşkilât	تَشْكِيْلَات م تَشْكِيْل	ش ك ل	teşkilât; teşkil'in ç. biçimi
teşrifat	تَشْرِيفَات م تَشْرِيف	ش ر ف	teşrîfât; teşrîf'in ç. biçimi
tetkikat	تَدَقِيقَات م تَدَقِيق	د ق ق	tedkîkât; tedkîk'in ç. biçimi
tevdîat	تَوْدِيعَات م تَوْدِيع	و د ع	tevdî'ât; tevdî'in ç. biçimi
tevziat	تَوْزِيعَات م تَوْزِيع	و ز ع	tevzi'ât; tevzi'in ç. biçimi
tezahûrat	تَظَاهِرَات م تَظَاهِر	ظ ه ر	tezâhûrât; tezâhur'un ç. biçimi
tezvîrat	تَزْوِيرَات م تَزْوِير	ز و ر	tezvîrât; tezvîr'in ç. biçimi
tezyinat	تَزْيِنَات م تَزْيِن	ز ي ن	tezyînât; tezyîn'in ç. biçimi
tulûat	طُلُوعَات م طُلُوع	ط ل ع	tulû'ât; tulû'un ç. biçimi

varidat	وَارِدَات م وَارِدَةٌ	ورد	vâridât; vârid'in ç. biçimi
vukuat	وُقُوعَات م وَقُوعٌ	وقع	vuqû'ât; vuqû' 'un ç. biçimi
zayiat	ضَايِعَات م ضَايِعَةٌ	ضيع	đâyi'ât; đâyi' 'in ç. biçimi
zevat	ذَوَات م ذَاتٌ	ذات	zêvât; zât'ın ç. biçimi
zuhurat	ظُهُورَات م ظُهُورٌ	ظهر	zuhûrât; zuhûr'un ç. biçimi

2. Cem'i Müzekker Sâlim (Kurallı Eril Çoğullar)

Arapça'da çoğulu yapılacak kelimenin sonuna raf hâlinde “ون” (ûn) nasb ve cer hâlinde “ين” (în) eklenerek yapılan çoğullardır. Sonunda “ة” (yuvarlak te) bulunmayan erkek özel isimleri, akıllı varlıklar için kullanılan ism-i fâil, ism-i mef'ûl sıfat-ı müşebbehe, ism-i tafdîl, ism-i mensûb gibi türetilmiş müzekker (eril) sıfatları bu kalıpta çoğul yapılır.²⁷ Aşağıda da görüleceği gibi Türkçeleşen Arapça çoğul kalıplar içinde bu kalıptan sadece iki kelime bulunmaktadır:

hazırın	حَاضِرُونَ م حَاضِرٌ	حاضر	hâdîrûn; hâdîr'ın ç. biçimi
memurin	مَأْمُورِينَ م مَأْمُورٌ	امر	me'mûrîn; me'mûr'un ç. biçimi

Bunun sebebi, bu kalıbın Arapça cümlelerde kelimenin cümledeki görevine göre değişiklik arzemesi sebebiyle sabit bir hâlinin olmayışı olabileceği gibi bu kalıptaki ses özelliğinin Türkçe konuşan insanlar tarafından benimsenmemesi de olabilir. Nitekim dilimize girmiş olan aynı kalıba ait iki kelime de; birincisi raf hâlini, ikincisi nasb ve cer hâlini olmak üzere iki farklı ses özelliğini yansıtmaktadır. Ayrıca bu kalıptan gelmesi mümkün olan bazı kelimeler kurlsız çoğul kalıplarıyla Türkçeleşmiştir. Meselâ “âlim” kelimesinin “ulema”, “tâlib” kelimesinin “talebe”, “hâdim” kelimesinin “hademe” şeklinde dilimizde yer aldığını görmekteyiz.

B. Cem'i Mükesser (Kuralsız Çoğullar)

Arapça'da bazı çoğul kalıpları vardır ki, bu tür çoğulların belirlenmiş bir kuralı yoktur; semâ'dir. Bunları öğrenmenin tek yolu lûgat kitaplarıdır. Türkçe'deki çoğul kalıplarının yarısı kurallı, yarısı kuralsız diyebiliriz. Cem'i

²⁷ Mehmed Zihni, a.g.e., s. 441-444; Çörtü, s. 523-525.

Mükesser kalıplardan 26 çoğul kalıbının Türkçe'de kullanılmakta olduğunu tespit ettik. Türkçe söz varlığı içinde bulunan bu çeşit kelimeler, ait olduğu başlıklar altında; Türkçe'deki imlâsı, Arapça orijinal yazımı, kelime kökü ve transkripsiyon alfabetiyle yazılmış açıklama notuyla birlikte, örnek sayısının çokluğu itibara alınarak aşağıdaki listelerde gösterilmiştir:

1. Ef'âl (أفعال)

abdâl	أَبْدَال م بَدِيل	ب د ل	abdâl; bedîl' in ç. biçimi
adap	أَدَاب م أَدَب	أ د ب	âdâb; edeb'in ç. biçimi
afak	أَفَاق م أَفُق	أ ف ق	âfâk; ufuk'un ç. biçimi
ağraz	أَغْرَاض م غَرَض	غ ر ض	ağrâd; ğarağ' in ç. biçimi
ağyar	أَغْيَار م غَيْر	غ ي ر	ağyâr, ğayr' in ç. biçimi
ahbap	أَحْبَاب م حَبِيب	ح ب ب	ağbâb, ğabîb' in ç. biçimi
ahcar	أَحْجَار م حَجَر	ح ج ر	ağcâr; ğacer'in ç. biçimi
ahkâm	أَحْكَام م حُكْم	ح ك م	ağkâm; ğukm'ün ç. biçimi
ahlâf	أَخْلَاف م خَلْف	خ ل ف	ağlâf; ğalef'in ç. biçimi
ahlâk	أَخْلَاق م خُلُق	خ ل ق	ağlâk; ğuluk'un ç. biçimi
ahlât	أَخْلَاط م خِلْط	خ ل ط	ağlât; ğilt' in ç. biçimi
ahşâ	أَحْشَاء م حَشَى	ح ش و	ağşâ; ğaşâ'nın ç. biçimi
ahşap	أَحْشَاب م حَشَبَة	خ ش ب	ağşâb; ğaşebe'nin ç. biçimi
ahval	أَحْوَال م حَال	ح و ل	ağvâl; ğâl'in ç. biçimi
akran	أَقْرَان م قَرِين	ق ر ن	ağrân; ğarîn' in ç. biçimi
aksam	أَقْسَام م قِسْم	ق س م	ağsâm; ğism' in ç. biçimi
akvam	أَقْوَام م قَوْم	ق و م	ağvâm; ğavm'in ç. biçimi
amal	أَعْمَال م عَمَل	ع م ل	a'mâl; 'amel'in ç. biçimi
araz	أَعْرَاض م عَرَض	ع ر ض	a'râd 'arađ' in ç. biçimi
asar	أَثَار م أَمْر	أ ث ر	âşâr; eşer'in ç. biçimi

ashap	أَصْحَاب م صَاحِب	ص ح ب	eşhâb; şâhib'in ç. biçimi
aşar	أَعْشَار م عَشْر	ع ش ر	a'shâr; 'öşr' ün ç. biçimi
âyan	أَعْيَان م عَيْن	ع ي ن	a'yân; 'ayn'in ç. biçimi
aza	أَعْضَاء م عُضْو	ع ض و	a'dâ'; 'udv'un ç. biçimi
ebat	أَبْعَاد م بُعْد	ب ع د	eb'âd, bu'd' un ç. biçimi.
ecdat	أَعْدَاد م حَدَّ	ج د د	ecdâd; cedd' in ç. biçimi
ecza	أَحْزَاء م حُزء	ح ز أ	eczâ'; cüz'ün ç. biçimi
edvar	أَدْوَار م دَوْر	د و ر	edvâr; devr'in ç. biçimi
efkâr	أَفْكَار م فِكْر	ف ك ر	efkâr; fikr' in ç. biçimi
eflâk	أَفْلَاك م فَلَكَ	ف ل ك	efflâk; felek' in ç. biçimi
efrat	أَفْرَاد م فَرْد	ف ر د	efrâd; ferd'in ç. biçimi
ehram	أَهْرَام م هَرَم	ه ر م	ehrâm; heram'in ç. biçimi
elvan	أَلْوَان م لَوْن	ل و ن	elvân; levn'in ç. biçimi
elyaf	أَلْيَاف م لَيْف	ل ي ف	elyâf; lif' in ç. biçimi
emlâk	أَمْثَال م مَثَل	م ل ك	emlâk; mülk' ün ç. biçimi
emraz	أَمْرَاض م مَرَض	م ر ض	emrâd; marađ'ın ç. biçimi
emsal	أَمْثَال م مَثَل	م ث ل	emsâl; mesel'in ç. biçimi.
emval	أَمْوَال م مَال	م و ل	emvâl; mâl'in ç. biçimi.
enam	أَنْعَام م نَعَم	ن ع م	en'âm; ne'am'in ç. biçimi
enkaz	أَنْقَاض م نَقَض	ن ق ض	enkâd; nađ'd'ın ç. biçimi
ensar	أَنْصَار م نَصِير	ن ص ر	enşâr; naşîr'in ç. biçimi
enva	أَنْوَاع م نَوْع	ن و ع	envâ'; nev''in ç. biçimi
erbap	أَرْبَاب م رَبَّ	ر ب ب	erbâb; rabb'in ç. biçimi
erkân	أَرْكَان م رُكْن	ر ك ن	erkân; ruku'nün ç. biçimi
ervah	أَرْوَاح م رُوح	ر و ح	ervâh; rûh' un ç. biçimi.

erzak	أَرْزَاق م رزق	رزق	erzâk; rizk'in ç. biçimi
esbap	أَسْبَاب م سبب	س ب ب	esbâb; sebeb'in ç. biçimi
esham	أَسْهُام م سهم	س ه م	eshâm; sehm' in ç. biçimi
eslâf	أَسْلَاف م سلف	س ل ف	eslâf; selef' in ç. biçimi
esma	أَسْمَاء م اسم	س م و	esmâ'; ism' in ç. biçimi
esna	أَنْشَاء م ثنى	ث ن ي	esnâ'; siny'in ç. biçimi
esnaf	أَصْنَاف م صنف	ص ن ف	esnâf; şımf'in ç. biçimi
esrar	أَسْرَار م سر	س ر ر	esrâr; sırr'in ç. biçimi
esvap	أَنْوَاب م ثوب	ث و ب	esvâb; şevb'in ç. biçimi
eşhas	أَشْخَاص م شخص	ش خ ص	eşhâş; şahş'in ç. biçimi
eşkâl	أَشْكَال م شكّل	ش ك ل	eşkâl; şekl'in ç. biçimi
eşraf	أَشْرَاف م شريف	ش ر ف	eşrâf; şerif'in ç. biçimi.
eşya	أَشْيَاء م شيء	ش ي أ	eşyâ; şey'' in ç. biçimi
etfal	أَطْفَال م طفل	ط ف ل	etfâl; tftl'in ç. biçimi
etraf	أَطْرَاف م طرف	ط ر ف	etrâf; taraf'in ç. biçimi
evham	أَوْهَام م وهم	و ه م	evhâm; vehm'in ç. biçimi
evkaf	أَوْكَاف م وقف	و ق ف	evkâf; vakf'in ç. biçimi
evlât	أَوْلَاد م ولد	و ل د	evlâd; veled'in ç. biçimi
evrak	أَوْرَاق م ورق	و ر ق	evrâk; varak'in ç. biçimi
evrat	أَوْزَاد م ورد	و ر د	evrâd; vird'in ç. biçimi
evsaf	أَوْصَاف م وصف	و ص ف	evşâf; vaşf'in ç. biçimi
eytam	أَيْتَام م يتيم	ي ت م	eytâm; yetim' in ç. biçimi
eyyam	أَيَّام م يوم	ي و م	eyyâm; yevm'in ç. biçimi

2. Fu'alâ' (فُعَلَاء')

fukaha	فُقَهَاء م فقيه	ف ق ه	fukahâ'; fakih'in ç. biçimi
--------	-----------------	-------	-----------------------------

fukara	فُقَرَاء م فَقِير	ف ق ر	fukarâ; fakîr'in ç. biçimi
guraba	غُرَبَاء م غَرِيب	غ ر ب	gurabâ'; garîb'in ç. biçimi
hulefa'	خُلَفَاء م خَلِيفَة	خ ل ف	hulefâ; halîfe'nin ç. biçimi
kudema	قَدَمَاء م قَدِم	ق د م	kudemâ; kadîm'in ç. biçimi
rüesa	رُؤَسَاء م رَأِيس	ر ا س	ru'esâ'; ra'îs'in ç. biçimi
rüfeka	رُفَقَاء م رَفِيق	ر ف ق	rufekâ'; rafîk'in ç. biçimi
şüheda	شُهَدَاء م شَهِيد	ش ه د	şühedâ'; şehîd'in ç. biçimi
şürekâ	شُرَكَاء م شَرِك	ش ر ك	şürakâ; şerîk'in ç. biçimi
ukalâ	عُقَلَاء م عَاقِل	ع ق ل	'uqalâ'; âkîl'in ç. biçimi
ulema	عُلَمَاء م عَالِم	ع ل م	'ulemâ'; âlim'in ç. biçimi
üdeba	أُدَبَاء م أَدِيب	أ د ب	üdebâ'; edîb'in ç. biçimi
ümera	أَمْرَاء م أَمِير	أ م ر	ümerâ'; emîr'in ç. biçimi
üsera	أَسْرَاء م أَسِير	أ س ر	üserâ'; esîr'in ç. biçimi
vükelâ	وُكَلَاء م وَكِيل	و ك ل	vukelâ'; vekil'in ç. biçimi
vüzera	وُزَرَاء م وَزِير	و ز ر	vüzerâ'; vezir'in ç. biçimi

3. Fe'âil (فَعَائِل)

acayip	عَجَائِب م عَجَب	ع ج ب	'acâ'ib; 'acîbe'nin ç. biçimi
akait	عَقَائِد م عَقِيدَة	ع ق د	'akâ'id; 'akîde'nin ç. biçimi
bedayi	بَدَائِع م بَدِيعَة	ب د ع	bedâi'; bedî'a'nın ç. biçimi
garaip	غَرَائِب م غَرِيبَة	غ ر ب	garâ'ib; garîbe'nin ç. biçimi
halayık	خَلَائِق م خَلِيفَة	خ ل ق	halâ'ik; halîka'nın ç. biçimi
nekais	نَقَائِص م نَقِصَة	ن ق ص	neqâis; nakîşa'nın ç. biçimi
Regaip	رَغَائِب م رَغِيبَة	ر غ ب	ragâ'ib; ragîbe'nin ç. biçimi
sanayi	صَنَائِع م صِنَاعَة	ص ن ع	şanâi'; şınâ'at'in ç. biçimi
şakayık	شَقَائِق م شَقِيقَة	ش ق ق	şakâ'ik; şakîka'nın ç. biçimi

şemail	شَمَائِل م شَمَائِلَة	ش م ل	şemâ'il; şemîle'nin ç. biçimi
şerait	شَرَائِط م شَرْط	ش ر ط	şerâ'it; şarṭ'ın ç. biçimi
vakayiname	وَقَائِع م وَاقِعَة	و ق ع	vaqâi'; vaqî'a'nın ç. biçimi + Fa. nâme
vesaik	وَصَائِف م وَصَائِفَة	و ث ق	veşâ'ik; veşîka'nın ç. biçimi
vesait	وَصَائِط م وَصَائِطَة	و س ط	vesâ'it; vâşiṭa'nın ç. biçimi

4. Fu'ûl (فُعُول)

düyun	دُيُون م دَيْن	د ي ن	düyûn, deyn' in ç. biçimi.
füru	فُرُوع م فَرْع	ف ر ع	fürû'; fer' 'in ç. biçimi
hukuk	حُقُوق م حَقِّق	ح ق ق	hukûk; haqq'ın ç. biçimi
hutut	حُطُوط م حَطَّط	خ ط ط	huṭûṭ; haṭṭ'ın ç. biçimi
küsür	كُسُور م كَسَّرَ	ك س ر	küsûr; kesr'in ç. biçimi
nukut	نُقُود م نَقَد	ن ق د	nuḳûd; naqd'in ç. biçimi
nüfus	نُفُوس م نَفَس	ن ف س	nufûs; nefis'in ç. biçimi
rumuz	رُمُوز م رَمَزَ	ر م ز	rumûz; ramz'in ç. biçimi
rûsum	رُسُوم م رَسَمَ	ر س م	rusûm; rasm'in ç. biçimi
ulûm	عُلُوم م عَلَّمَ	ع ل م	'ulûm; ilm'in ç. biçimi
umur	أُمُور م أَمَرَ	أ م ر	umûr; emr'in ç. biçimi
usul (I)	أَصُول م أَصَلَ	أ ص ل	uşûl; aşl'ın ç. biçimi
züyuf	زُيُوف م زَيْفَ	ز ي ف	züyûf, zeyf'in ç. biçimi
züyut	زُيُوت م زَيْتَ	ز ي ت	züyût; zeyt'in ç. biçimi

5. Fevâ'il (فَوَاعِل)

avam	عَوَائِم م عَامَة	م م ع	'avâm; 'âmme'n ç. biçimi
avarız	عَوَارِض م عَرِيضَة	ع ر ض	'avâriḍ; 'ârîḍa'nın ç. biçimi
havadis	حَوَادِث م حَادِثَة	ح د ث	havâdis; hâdiş'e'nin ç. biçimi

havas	خَوَاصِّ مِ خَاصِّ	خ ص ص	havâşş; hâşş'in ç. biçimi
havâs	خَوَاصِّ مِ خَاصِّ	ح س س	havâss; hâsse'nin ç. biçimi
kavaît	قَوَاعِدِ مِ قَاعِدَةِ	ق ع د	kaâ'id; kâ'ide'nin ç. biçimi
levazım	لَوَازِمِ مِ لَازِمَةِ	ل ز م	levâzim; lâzime'nin ç. biçimi
nevazil	نَوَازِلِ مِ نَازِلَةِ	ن ز ل	nevâzil; nâzile'nin ç. biçimi
şevahit	شَوَاهِدِ مِ شَاهِدِ	ش ه د	şevâhid; şâhid'in ç. biçimi
tevabi	تَوَابِعِ مِ تَابِعِ	ت ب ع	tevâbi'; tâbi' 'in ç. biçimi
zevahir	ظَوَاهِرِ مِ ظَاهِرِ	ظ ه ر	zevâhir; zâhir'in ç. biçimi

6. Fe'ale (نَعْلَةٌ)

aceze	عَجَزَةٍ مِ عَاجِزِ	ع ج ز	'aceze, 'âciz' in ç. biçimi
amele	عَمَلَةٍ مِ عَامِلِ	ع م ل	'amele; 'âmil'in ç. biçimi
avene	عَوْنَةٍ مِ عَانِ	ع و ن	'avene; 'â'in'in ç. biçimi
hademe	حَدَمَةٍ مِ حَادِمِ	خ د م	hademe; hâdim'in ç. biçimi
kefere	كَفَرَةٍ مِ كَافِرِ	ك ف ر	kefera; kâfir'in ç. biçimi
ketebe	كَتَبَةٍ مِ كَاتِبِ	ك ت ب	ketebe; kâtib'in ç. biçimi
sekene	سَكْنَةٍ مِ سَاكِنِ	س ك ن	sekene; sâkin'in ç. biçimi
talebe	طَلَبَةٍ مِ طَالِبِ	ط ل ب	talebe; tâlib'in ç. biçimi
tebaa	تَبِعَةٍ مِ تَابِعِ	ت ب ع	teba'a; tâbi' 'in ç. biçimi
verese	وَرَثَةٍ مِ وَارِثِ	و ر ث	verese; vâris'in ç. biçimi

7. Mefâ'il (مَفَاعِلٌ)

maarif	مَعَارِفِ مِ مَعْرِفَةٍ	ع ر ف	ma'ârif; ma'rifet'in ç. biçimi
mefahir	مَفَاهِرِ مِ مَفْخَرَةٍ	ف خ ر	mefâhir; mefharat'in ç. biçimi
memalik	مَمَالِكِ مِ مَمْلَكَةٍ	م ل ك	memâlik; memleket'in ç. biçimi
menafi	مَنْفَعِ مِ مَنَفَعَةٍ	ن ف ع	menâfi'; menfa'at'in ç. biçimi

menakıp	مَنَاقِبُ م مَنَقَبَةٍ	ن ق ب	menâkıb; menkıbe'nin ç. biçimi
merasim	مَرَامِسُ م مَرَسَمٍ	ر س م	merâsim; mersem'in ç. biçimi
mesai	مَسَاعِي م مَسْعَى	س ع ي	mesâ'î; mes'â'nın ç. biçimi
mevali	مَوَالِي م مَوْلٍ	و ل ي	mevâlî; mevlâ'nın ç. biçimi
mevâşî	مَوَاشِي م مَاشِيَةٍ	م ش ي	mevâşî; mâşiye'nin ç. biçimi
mezalim	مَظَالِمُ م مَظْلَمَةٍ	ظ ل م	mezâlîm; mazleme'nin ç. biçimi

8. Ef'âlâ' (أَفْعَالٌ)

akraba	أَقْرِبَاءُ م قَرِيبٍ	ق ر ب	aķribâ'; ķarîb' in ç. biçimi
enbiya	أَنْبِيَاءُ م نَبِيٍّ	ن ب أ	enbiyâ'; nebî'nin ç. biçimi
eşkıya	أَشْقِيَاءُ م شَقِيٍّ	ش ق ي	eşkıyâ'; şaķî'nin ç. biçimi
etibba	أَطْبَاءُ م طَبِيبٍ	ط ب ب	eṭıbbâ'; ṭabîb'in ç. biçimi
evliya	أَوْلِيَاءُ م وَلِيٍّ	و ل ي	evliyâ'; velî'nin ç. biçimi

9. Fi'âl (فَعَالٌ)

diyar	دِيَارُ م دَارٍ	د و ر	diyâr; dâr'ın ç. biçimi
ıyal	عِيَالُ م عَيْلٍ	ع و ل	'ıyâl; 'ayyıl'ın ç. biçimi
kibar	كِبَارُ م كَبِيرٍ	ك ب ر	kibâr; kebîr'ın ç. biçimi
rical	رِجَالُ م رَجُلٍ	ر ج ل	ricâl; racul'ün ç. biçimi

10. Fu'âl (فُعَالٌ)

küffar	كُفَّارُ م كَافِرٍ	ك ف ر	küffâr; kâfir'ın ç. biçimi
tüccar	تُجَّارُ م تَاجِرٍ	ت ج ر	tüccâr; tâcir'in ç. biçimi
uşşak	عُشَّاقُ م عَاشِقٍ	ع ش ق	'uşşâķ; 'âşık'ın ç. biçimi
zürra	زُرَّاعُ م زَارِعٍ	ز ر ع	zür râ'; zârî'ın ç. biçimi

11. Ef'ile (أَفْعَلَةٌ)

eksibe	أَكْشِبَةُ م كَشَبٍ	ك ث ب	eksibe; keşîb' in ç. biçimi
--------	---------------------	-------	-----------------------------

elbise	ألبسة م لباس	ل ب س	elbise; libâs'ın ç. biçimi
emtia	امتعة م متاع	م ت ع	emti'a; metâ'ın ç. biçimi.

12. Fi'al (فعل)

hikem	حكّم م حكمة	ح ك م	hikem; hikmet'in ç. biçimi
kısaş (II)	قصص م قصة	ق ص ص	kısaş; kıssa'nın ç. biçimi
milel	ملا م ملأ	م ل ل	milel; millet'in ç. biçimi

13. Fu'al (فعل)

düvel	دول م دولة	د و ل	düvel; devlet'in ç. biçimi
sünen	سنن م سنة	س ن ن	sünen; sünnet'in ç. biçimi
tuhaf	تخف م تخفة	ت ح ف	tuhaf; tuhfe'nin ç. biçimi

14. Efâ'il (أفعال)

ekâbir	أكابر م اكبر	ك ب ر	ekâbir; ekber'in ç. biçimi
esami	أسامي م اسم	س م و	esâmî; ism'in ç. biçimi

15. Tefâ'il (تفاعيل)

tekâlif	تكاليف م تكاليف	ك ل ف	tekâlif; teklif'in ç. biçimi
teravîh	تراويح م تراويح	ر و ح	terâvîh; terviha'nın ç. biçimi

16. Fe'â'il (فعائل)

anasır	عناصر م عنصر	ع ن ص ر	'anâşir; 'unşur'un ç. biçimi
cevahir	جواهر م جواهر	ج و ه ر	cevâhir; cevher'in ç. biçimi

17. Fe'âlâ (فعالي)

bakaya	بقايا م بقية	ب ق ي	bakâyâ; baqiyye'nin ç. biçimi.
reaya	رعايا م رعية	ر ع ي	ra'âyâ; ra'iyye'nin ç. biçimi

18. Fe'âlf (فَعَالِي)

ahali	أَهْلِي م أَهْل	ا ه ل	ehâlî, ehl'in ç. biçimi
arazi	أَرَاظِي م أَرْض	أ ر ض	arâđî, arđ'ın ç. biçimi

19. Fi'lân (فِعْلَان)

ihvan	إِخْوَان م أَخ	أ خ و	iğvân; eğû'nun ç. biçimi
sübyan ²⁸	صَبِيَان م صَبِي	ص ب ي	şıbyân; şabî'nin ç. biçimi

20. Mefâ'il (مَفَاعِيل)

masarif	مَصَارِيف م مَصْرُوف	ص ر ف	maşârîf; maşrûf'un ç. biçimi
mezamir	مَزَامِير م مَزْمُور	ز م ر	mezâmîr; mezmûr'un ç. biçimi

21. Efâ'il (أَفَاعِيل)

esatir	أَسَاطِير م أَسْطُورَة	س ط ر	esâîr; usîra'nin ç. biçimi.
--------	------------------------	-------	-----------------------------

22. Fe'âile (فَعَائِلَة)

melâike	مَلَائِكَة م مَلَك	م ل ك	melâ'ike; melek'in ç. biçimi
---------	--------------------	-------	------------------------------

23. Fe'âl (فَعَال)

şebâp	شَبَاب م شَاب	ش ب ب	şebâb; şâbb'ın ç. biçimi
-------	---------------	-------	--------------------------

24. Fe'al (فَعْل)

ases	عَسَس م عَاس	ع س س	'ases; 'âss'in ç. biçimi
------	--------------	-------	--------------------------

25. Fu'ul (فُعُل)

kütüphane	كُتُب م كِتَاب	ك ت ب	kütüb; kitâb'ın ç. biçimi + Fa. hâne
-----------	----------------	-------	---

²⁸ Kelimenin aslı "sıbyan" olmasına rağmen TDK sözlüğünde ve yazım kılavuzunda "sübyan" yazılmıştır.

26. Fe'îlâ (فعلى)

mevta	موتى م ميت	م و ت	mevtâ; meyyit'in ç. biçimi
-------	------------	-------	----------------------------

Yukarıdaki kalıplar içinde gösteremediğimiz şu kelimeleri de zikretmenin gerekli olduğunu düşünüyoruz:

nâs	ناس م إنسان	ا ن س	nâs; insân'ın ç. biçimi
selâtin	سلطان م سُلْطَان	س ل ط	selâfîn; sultân'ın ç. biçimi

IV. SONUÇ

Türk Dil Kurumu'nun 1998 tarihli 9. baskısı esas alınarak yapılan çalışmamızda Türkçe söz varlığı içine girerek Türkçeleşmiş toplam 377 Arapça asıllı çoğul kelime tespit edilmiştir. Bunlardan yarıdan biraz fazlasının kurallı ve geri kalanların kuralsız çoğul olduğu görülmüştür. Kurallı çoğullardan 189 kelimenin "Cem'i Müennes Sâlim" kalıbında olması, bu kalıba Türkçe'de en çok kullanılan Arapça çoğul kalıbı olma özelliği kazandırmakta ve bu çeşit kelimelerdeki ses özelliğinin Türkçe konuşan insanlar tarafından güzel bulunarak benimsendiğini göstermektedir. Kurallı çoğullardan iki tanesinin de "Cem'i Müzekker Sâlim" kalıbında olduğu tespit edilmiştir.

Kuralsız çoğul kalıpların 26 farklı kalıp içinde yer aldığı görülmektedir. Bu kalıplar, içinde bulundurduğu örnek sayısıyla birlikte şöyle sıralanabilir: Ef'âl (أفعال): 68, Fu'alâ' (فُعَلَاء): 16, Fe'âil (فُعَائِل): 14, Fu'ül (فُعُول): 14, Fevâ'il (فَوَاعِل): 11, Fe'ale (فُعَلَة): 10, Mefâ'il (مَفَاعِل): 10, Ef'ilâ' (أَفْعِلَاء): 5, Fi'âl (فِعَال): 4, Fu'âl (فُعَال): 4, Ef'ile (أَفْعِلَة): 3, Fi'al (فِعَل): 3, Fu'al (فُعَل): 3, Efâ'il (أَفَاعِل): 2, Tefâ'il (تَفَاعِيل): 2, Fe'âlil (فُعَائِل): 2, Fe'âlâ (فُعَالِي): 2, Fe'âli (فُعَالِي): 2, Fi'lân (فِعْلَان): 2, Mefâ'il (مَفَاعِيل): 2, Efâ'il (أَفَاعِيل): 1, Fe'âile (فُعَائِلَة): 1, Fe'âl (فُعَال): 1, Fe'al (فُعَل): 1, Fu'ul (فُعُول): 1, Fe'lâ (فُعَلِي): 1. Kuralsız çoğul kalıplarından da en çok kullanılan kalıbın Ef'âl (أفعال) kalıbı olduğu görülmektedir.

Türkçe'de kullanılan bu kelimeleri şu sebeplerden dolayı önemli görmekteyiz:

1. Kendi bünyesi içinde kelimeleri çoğul yapmanın bir kuralı bulunmasına rağmen Arapça'dan pek çok çoğul kelime kalıbını alarak Türkçeleştirmesi, her şeyden önce Türkçe'nin doğuşunda, karakterinde, an'anesinde ve dehasında mevcut olan başka dillerden derlenmiş kelimeleri millileştirme hayati-

yeti ve kudretini göstermektedir. Bu özelliği sebebiyle Türkçe, hüküm sürdüğü topraklarda bulduğu güzel sesleri kendi bünyesine almakta büyük kabiliyet göstermiş; söz varlığını genişletip zenginleştirmiştir. Bu çalışmada sadece kalıp çeşitleri yönünden ele alınan çoğul kalıpların daha başka açılardan da inceleme konusu yapılabileceğini düşünüyoruz.

2. Dilimizde bu kelimelerin mevcudiyetinin farkında olarak bu kelimeler hakkında bilgi edinmek, hem kendi anadilimizin inceliklerini anlamada, hem de Arapça öğretimi ve öğreniminde bizlere yardımcı olacaktır. Bu çalışmada sunduğumuz bütün kelime kalıpları, çalışmamızda esas aldığımız TDK sözlüğü çerçevesinde Türkçe söz varlığı içinden seçilen örneklerden oluşmaktadır. Dolayısıyla Arapça öğrenen bir öğrenci kendi anadilinin dilbilgisi kurallarını nasıl kendi bildiği kelimeler üzerinde öğrenebiliyorsa, Arapça öğrenirken de kendine ait kelimelerle öğrenme imkânı bulmuş olacaktır. Bu durum, öğrenmede kolaylaştırıcı ve pekiştirici bir unsur olarak kullanılabilir. Kuralsız çoğullarda zaten semâî olan, yani sadece sözlük yardımıyla öğrenilebilen ve ezberlenmesi gereken kalıplarla ilgili bazı örnekleri öğrencinin kendi dil hazinesinde bulması, yeni öğrendiği dil karşısında cesaret kazanarak başarılı olmasında ona yardımcı olabilir. Çünkü biz biliyoruz ki, öğrenmenin önündeki en büyük engellerden birisi korkudur. Arapça öğrenme karşısında duyulan korkunun yenilmesi ve “Arapça zordur” vehminin yok edilmesi için bu tür çalışmaların faydalı olacağını düşünüyoruz.